

АҲОЛИНИ КАМБАҒАЛЛИКДАН ЧИҚАРИШДА ИЖТИМОИЙ-ИҚТИСОДИЙ МЕХАНИЗМЛАРНИНГ РОЛИ

Эшиматов Хуришид Умирзақович
Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги
Бизнес ва тадбиркорлик олий мактаби

Аннотация:

Ушбу мақолада аҳолини камбағалликдан чиқаришда ижтимоий-иқтисодий механизмларнинг ўрни, аҳамияти ва самарадорлиги таҳлил қилинган. Тадқиқот доирасида камбағалликнинг иқтисодий ва ижтимоий омиллари, уни қисқартиришда давлат сиёсатининг ўрни, бандликни таъминлаш, тадбиркорликни ривожлантириш, таълим ва ижтимоий ҳимоя тизимининг аҳамияти ўрганилган. Таҳлил натижалари шуни кўрсатадики, камбағалликни камайтириш комплекс ёндашувни талаб этади. Хусусан, аҳоли даромадларини ошириш, барқарор бандликни таъминлаш, таълим ва касбий кўникмаларни ривожлантириш, шунингдек, манзилли ижтимоий ёрдам механизмларини кучайтириш муҳим аҳамият касб этади. Мақолада аҳолининг фаровонлигини ошириш ва ижтимоий барқарорликни таъминлашга қаратилган илмий асосланган таклиф ва тавсиялар ишлаб чиқилган.

Калит сўзлар: камбағаллик, ижтимоий-иқтисодий механизмлар, бандлик, ижтимоий ҳимоя, тадбиркорлик, аҳоли даромадлари, фаровонлик, таълим, манзилли ёрдам.

Аннотация:

В статье анализируются значение и эффективность социально-экономических механизмов в процессе вывода населения из состояния бедности. В исследовании рассмотрены экономические и социальные факторы бедности, а также роль государственной политики, занятости, предпринимательства, образования и системы социальной защиты в ее сокращении. Результаты анализа показывают, что снижение бедности требует комплексного подхода. В частности, особое значение имеют повышение доходов населения, обеспечение занятости, развитие образования и профессиональных навыков, а также усиление адресной социальной помощи. В статье предложены научно обоснованные рекомендации по совершенствованию указанных механизмов. Полученные результаты могут способствовать повышению благосостояния населения и обеспечению социальной стабильности.

Ключевые слова: бедность, социально-экономические механизмы, занятость, социальная защита, предпринимательство, доходы населения, благосостояние, образование, адресная помощь.

Кириш

Камбағаллик замонавий жамиятда долзарб ижтимоий-иқтисодий муаммолардан бири ҳисобланади. У аҳолининг турмуш даражаси, иқтисодий фаоллиги ва ижтимоий барқарорликка бевосита таъсир кўрсатади. Шу боис, аҳолини камбағалликдан чиқариш давлат сиёсатида устувор йўналиш сифатида қаралмоқда.

Ўзбекистонда сўнгги йилларда камбағалликни қисқартиришга қаратилган кенг кўламли ислохотлар амалга оширилмоқда. Манзилли ижтимоий ёрдам

тизими, аҳоли бандлигини таъминлаш дастурлари ва тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш чоралари мазкур йўналишда муҳим аҳамият касб этмоқда.

Аҳолини камбағалликдан чиқаришда ижтимоий-иқтисодий механизмлар ўзаро боғлиқ ҳолда амал қилади ва бир-бирини тўлдириб боради. Ушбу механизмлар ичида бандликни таъминлаш энг муҳим омиллардан бири ҳисобланади. Янги иш ўринлари яратиш, аҳолини иш билан таъминлаш ва ўзини ўзи банд қилиш имкониятларини кенгайтириш орқали аҳоли даромадларини барқарор ошириш мумкин.

Тадбиркорликни ривожлантириш ҳам камбағалликни камайтиришда муҳим роль ўйнайди. Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш, кредит ва субсидиялар ажратиш, солиқ имтиёзларини жорий этиш орқали аҳолининг иқтисодий фаоллигини ошириш мумкин. Бу эса аҳолининг мустақил даромад манбаларига эга бўлишига хизмат қилади.

Ижтимоий ҳимоя тизими камбағал аҳолини қўллаб-қувватлашда муҳим аҳамиятга эга. Манзилли ижтимоий ёрдам, нафақалар ва субсидиялар орқали аҳолининг эҳтиёжманд қатламларига ёрдам кўрсатилади. Бироқ мазкур чоралар вақтинчалик ечим бўлиб, узоқ муддатли самарадорлик учун иқтисодий имкониятларни кенгайтириш зарур.

Таълим ва касбий тайёргарлик камбағалликни қисқартиришда ҳал қилувчи омиллардан бири ҳисобланади. Замонавий билим ва кўникмаларга эга бўлган аҳоли меҳнат бозорида юқори рақобатбардошликка эга бўлади. Шу боис, касб-ҳунар таълими ва қайта тайёрлаш дастурларини ривожлантириш муҳим аҳамиятга эга.

Соғлиқни сақлаш тизимини ривожлантириш ҳам аҳоли фаровонлигини оширишда муҳим ўрин тутати. Соғлом аҳоли меҳнат фаолиятида фаол иштирок этади ва бу иқтисодий ўсишга ижобий таъсир кўрсатади.

Рақамли технологияларни жорий этиш орқали ижтимоий сиёсатни самарали ташкил этиш мумкин. Ижтимоий реестрлар ва маълумотлар базаси орқали аҳолининг ҳолатини аниқ баҳолаш ва манзилли ёрдам кўрсатиш имконияти яратилади.

Шу нуқтаи назардан, ижтимоий-иқтисодий механизмларнинг уйғунлиги камбағалликни камайтиришда асосий омил ҳисобланади.

Аҳолини камбағалликдан чиқаришда ижтимоий-иқтисодий механизмларнинг самарадорлиги кўп жиҳатдан уларнинг ўзаро мувофиқлиги ва институционал асосларининг мустаҳкамлигига боғлиқ. Хусусан, давлат сиёсати, бозор механизмлари ва жамоат институтлари ўртасидаги ҳамкорлик камбағалликни камайтиришда ҳал қилувчи аҳамиятга эга. Бу жараёнда давлатнинг роли стратегик йўналишларни белгилаш, қўллаб-қувватлаш инструментларини жорий этиш ва ижтимоий ҳимояни таъминлашдан иборат бўлса, хусусий секторнинг иштироки иқтисодий фаолликни ошириш ва янги иш ўринлари яратишга хизмат қилади.

Камбағалликни камайтиришда ҳудудий ёндашув алоҳида аҳамият касб этади. Чунки турли ҳудудларда камбағаллик даражаси ва унинг сабаблари бир-

биридан фарқ қилади. Шу сабабли, маҳаллий хусусиятларни ҳисобга олган ҳолда манзилли дастурлар ишлаб чиқиш ва амалга ошириш талаб этилади. Масалан, қишлоқ ҳудудларида аграр секторни ривожлантириш, қишлоқ хўжалиги кооперациясини кучайтириш ва инфратузилмани яхшилаш орқали аҳоли даромадларини ошириш мумкин. Шаҳар ҳудудларида эса хизмат кўрсатиш соҳасини ривожлантириш ва инновацион иқтисодиётни қўллаб-қувватлаш самарали натижа беради.

Шу билан бирга, камбағалликни камайитиришда инсон капиталига инвестиция киритиш муҳим омил ҳисобланади. Таълим, соғлиқни сақлаш ва ижтимоий хизматлар сифати оширилган сари аҳолининг меҳнат унумдорлиги ва даромадлари ҳам ортиб боради. Бу эса камбағаллиكنинг узоқ муддатли камайишига олиб келади. Айниқса, ёшлар ва аёлларни иқтисодий фаолликка жалб этиш орқали ижтимоий тенгликни таъминлаш мумкин.

Молиявий инклюзияни кенгайтириш ҳам аҳолини камбағалликдан чиқаришда муҳим восита ҳисобланади. Банк хизматлари, микрокредитлар ва молиявий ресурсларга кириш имкониятини ошириш орқали аҳолининг тадбиркорлик фаолиятини ривожлантириш мумкин. Бу эса аҳолининг ўз даромад манбаларини мустақил равишда шакллантиришига хизмат қилади.

Ижтимоий сиёсатнинг самарадорлигини оширишда мониторинг ва баҳолаш тизимларини жорий этиш муҳим аҳамиятга эга. Давлат дастурларининг натижадорлигини доимий равишда таҳлил қилиш, аниқ кўрсаткичлар асосида баҳолаш ва зарур ҳолларда тузатишлар киритиш орқали камбағалликни камайитириш жараёнини оптималлаштириш мумкин. Бу борада рақамли технологиялар ва маълумотлар таҳлили воситаларидан кенг фойдаланиш муҳим аҳамият касб этади.

Шунингдек, халқаро тажрибани ўрганиш ва уни миллий шароитга мослаштириш камбағалликни камайитириш сиёсатида муҳим аҳамиятга эга. Жаҳон банки, БМТ ва бошқа халқаро ташкилотлар томонидан ишлаб чиқилган ёндашувлар, жумладан, кўп ўлчовли камбағаллик индекси, инклюзив ўсиш концепцияси ва барқарор ривожланиш мақсадлари (SDGs) миллий сиёсатни такомиллаштиришда муҳим методологик асос бўлиб хизмат қилади.

Камбағалликни камайитиришда ижтимоий шериклик ва жамоат институтларининг иштироки ҳам муҳим аҳамият касб этади. Нодавлат нотижорат ташкилотлар, маҳалла институти ва фуқаролик жамияти институтлари аҳоли билан бевосита ишлаш орқали камбағалликни аниқлаш ва уни бартараф этишда самарали иштирок этади. Бу эса давлат сиёсати ва жамоат эҳтиёжлари ўртасидаги уйғунликни таъминлайди.

Шу нуқтаи назардан, аҳолини камбағалликдан чиқаришда ижтимоий-иқтисодий механизмларнинг самарадорлиги уларнинг интеграциялашган ҳолда амалга оширилишига боғлиқ бўлиб, бу жараёнда иқтисодий ўсиш, ижтимоий ҳимоя ва инсон капитали ривожини ўзаро уйғунлаштирилиши лозим.

АҲОЛИНИ КАМБАҒАЛЛИКДАН ЧИҚАРИШДА ИЖТИМОЙ-ИҚТИСОДИЙ МЕХАНИЗМЛАРНИНГ РОЛИ

Асосий кўрсаткичлар динамикаси (Ўзбекистон мисолида)

Кўрсаткичлар	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Изоҳ
 Камбағаллик даражаси (аҳоли жамига нисбатан, %)	14,3	13,1	12,2	11,0	9,5	8,5	Камбағаллик даражаси барқарор пасайиб бормоқда.
 Бандлик даражаси (15-64 ёшдагилар орасида, %)	66,5	67,8	68,6	69,5	70,4	71,6	Аҳолини иш билан таъминлаш даражаси ортиб бorgan.
 Аҳоли жон бошига даромад (млн сўм)	13,0	14,6	15,8	17,7	20,1	23,4	Даромадлар ошиши камбағалликнинг камайишига ижобий таъсир этган.
 Касбга ўқитилган ва қайта тайёрланган аҳоли (минг нафар)	228,6	312,4	350,1	406,3	478,6	537,8	Касбий кўникмаларни ривожлантириш бандликка ижобий таъсир қилди.
 Манзилли ижтимоий ёрдам олувчилар (минг оила)	620,1	612,3	607,8	594,7	568,9	540,2	Ёрдам олувчилар сонининг камайиши аҳолининг даромадлари ошганини кўрсатади.
 Кичик бизнес субъектлари сони (мингта)	305,0	326,0	348,7	376,6	406,3	442,3	Тадбиркорлик субъектлари сонининг ортиши янги иш ўринларини яратди.
 Соғлиқни сақлашга жалб этилган харажатлар (трлн сўм)	18,2	20,6	23,9	26,7	30,3	34,8	Соғлиқни сақлашга сарф-харажатларнинг ортиши меҳнат унумдорлигига таъсир этиб, фаровонликни оширди.

Манба: Ўзбекистон Республикаси Давлат статистика қўмитаси маълумотлари асосида тайёрланган.

1-расм. Аҳолини камбағалликдан чиқаришда ижтимоий-иқтисодий механизмларнинг роли

Тақдим этилган инфографика аҳолини камбағалликдан чиқаришда ижтимоий-иқтисодий механизмларнинг ролини Ўзбекистон мисолида динамик кўрсаткичлар асосида акс эттиради. Унда камбағаллик даражаси, бандлик, аҳоли даромадлари, таълим, тадбиркорлик ва ижтимоий ҳимоя каби асосий омиллар ўзаро боғлиқ ҳолда таҳлил қилинган.

Жадвал маълумотлари шуни кўрсатадики, 2018–2023 йиллар давомида камбағаллик даражаси изчил равишда пасайиб борган. Масалан, камбағаллик даражаси 14,3 фоиздан 8,5 фоизгача камайгани кузатилади. Бу эса мамлакатда амалга оширилаётган ижтимоий-иқтисодий ислохотлар самарадорлигини кўрсатади. Шу билан бирга, бандлик даражасининг ўсиши ва аҳоли даромадларининг ошиши камбағалликни камайтиришда асосий омиллардан бири сифатида намоён бўлган.

Аҳоли жон бошига даромадлар кўрсаткичининг ўсиши ҳам муҳим аҳамиятга эга бўлиб, у иқтисодий фаолликнинг ортиб бораётганини англатади. Шунингдек, касбий тайёргарлик ва қайта тайёрлашдан ўтган аҳоли сонининг кўпайиши меҳнат бозорида рақобатбардошликни оширган. Бу эса аҳолининг барқарор даромад манбаларига эга бўлишига хизмат қилган.

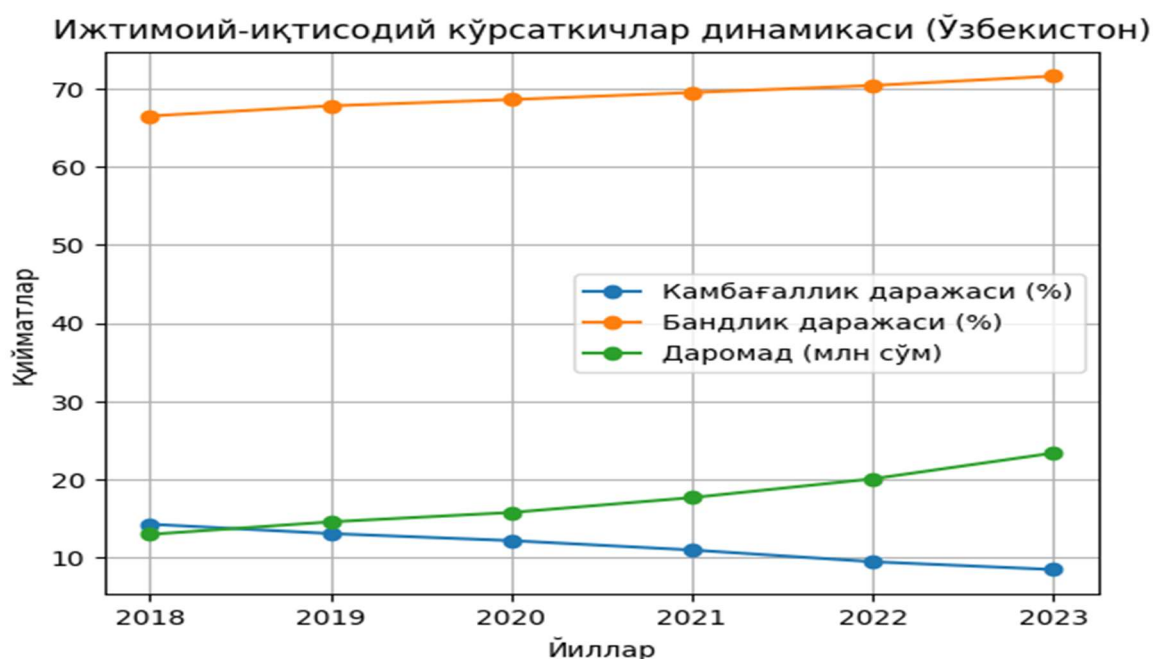
Жадвалда манзилли ижтимоий ёрдам олувчилар сонининг қисқариши ҳам муҳим кўрсаткич сифатида келтирилган. Бу ҳолат аҳолининг иқтисодий

мустақиллиги ошгани ва ижтимоий ёрдамга бўлган эҳтиёж камайганини кўрсатади. Шу билан бирга, кичик бизнес субъектлари сонининг ортиши тадбиркорлик муҳитининг ривожланаётганидан далолат беради.

График қисмида камбағаллик даражасининг пасайиш динамикаси яққол тасвирланган бўлиб, у изчил равишда камайиш тенденциясини кўрсатади. Бу эса ижтимоий сиёсат ва иқтисодий ислохотларнинг самарадорлигини яна бир бор тасдиқлайди.

Инфографиканинг иккинчи қисмида аҳолини камбағалликдан чиқаришда асосий ижтимоий-иқтисодий механизмлар визуал тарзда кўрсатилган. Булар қаторига бандликни таъминлаш, даромадларни ошириш, тадбиркорликни ривожлантириш, таълим ва касбий тайёргарликни кучайтириш, ижтимоий ҳимояни такомиллаштириш ҳамда рақамли технологиялар орқали мониторингни кучайтириш киради. Ушбу механизмлар марказдаги асосий мақсад — аҳоли фаровонлигини ошириш ва турмуш даражасини яхшилашга хизмат қилади.

Умуман олганда, мазкур расм камбағалликни камайитириш жараёнининг комплекс ва кўп омилли эканлигини кўрсатади. Унда иқтисодий ўсиш, ижтимоий сиёсат ва институционал механизмларнинг уйғунлиги асосий натижа — аҳоли фаровонлигини оширишга олиб келиши илмий жиҳатдан асослаб берилган.

2-расм. Ўзбекистонда камбағаллик даражаси, бандлик даражаси ва аҳоли даромадлари динамикаси

Тақдим этилган график Ўзбекистонда ижтимоий-иқтисодий кўрсаткичлар динамикасини 2018–2023 йиллар кесимида акс эттириб, камбағаллик даражаси, бандлик даражаси ва аҳоли даромадлари ўртасидаги ўзаро боғлиқликни аниқ кўрсатади.

Аввало, камбағаллик даражасининг изчил равишда пасайиб бораётгани кузатилади. 2018 йилда 14,3 фоизни ташкил этган кўрсаткич 2023 йилга келиб 8,5 фоизгача камайган. Бу эса мамлакатда амалга оширилаётган ижтимоий сиёсат ва иқтисодий ислохотларнинг ижобий натижалар берганини англатади.

Шу билан бирга, бандлик даражаси ҳам йиллар давомида барқарор ўсиш тенденциясига эга бўлган. Аҳолининг иш билан таъминланиши 66,5 фоиздан 71,6 фоизгача ошгани иқтисодий фаолликнинг ортиб бораётганини кўрсатади. Бандликнинг ошиши аҳоли даромадларига бевосита таъсир кўрсатиб, камбағалликни камайтиришда муҳим омил сифатида намоён бўлади.

Аҳоли жон бошига даромадлар кўрсаткичи эса энг тез ўсувчи омил сифатида ажралиб туради. 2018 йилда 13 млн сўм бўлган кўрсаткич 2023 йилга келиб 23,4 млн сўмга етган. Бу деярли икки баробар ўсишни ташкил этиб, аҳолининг иқтисодий имкониятлари кенгайганини кўрсатади.

График таҳлили шуни кўрсатадики, ушбу учта кўрсаткич ўзаро чамбарчас боғлиқ. Яъни, бандлик даражасининг ошиши аҳоли даромадларининг кўпайишига олиб келган, даромадлар ўсиши эса камбағаллик даражасининг пасайишига хизмат қилган. Бу ҳолат ижтимоий-иқтисодий механизмларнинг самарали ишлаётганини ва комплекс сиёсат натижадорлигини тасдиқлайди.

Шу нуқтаи назардан, келгусида камбағалликни янада камайтириш учун бандликни ошириш, тадбиркорликни ривожлантириш ва аҳоли даромадларини кўпайтиришга қаратилган сиёсатни изчил давом эттириш мақсадга мувофиқ ҳисобланади.

График таҳлилларидан келиб чиқиб, аҳолини камбағалликдан чиқаришда ижтимоий-иқтисодий механизмларнинг ўзаро боғлиқ ҳолда амал қилиши муҳим эканлиги яна бир бор тасдиқланади. Хусусан, иқтисодий ўсиш, бандлик даражасининг ошиши ва аҳоли даромадларининг кўпайиши камбағалликни камайтиришда асосий драйверлар сифатида намоён бўлади.

Шу нуқтаи назардан, камбағалликни камайтириш сиёсатини амалга оширишда инклюзив иқтисодий ўсишни таъминлаш устувор вазифалардан бири ҳисобланади. Инклюзив ўсиш аҳолининг барча қатламларини иқтисодий жараёнларга жалб этиш, имкониятлар тенглигини таъминлаш ва даромадлар тақсимоотидаги номутаносибликларни камайтиришни назарда тутати. Бу эса камбағалликни узок муддатли ва барқарор қисқартириш имконини беради.

Шу билан бирга, меҳнат бозорини ривожлантириш ва унинг самарадорлигини ошириш муҳим аҳамият касб этади. Меҳнат ресурсларини самарали тақсимлаш, янги иш ўринларини яратиш ва норасмий бандликни қисқартириш орқали аҳоли даромадларини барқарор ошириш мумкин. Айниқса, юқори қўшимча қиймат яратувчи соҳаларни ривожлантириш орқали меҳнат унумдорлигини ошириш муҳим ҳисобланади.

Камбағалликни камайтиришда тадбиркорлик муҳитини янада яхшилаш ҳам муҳим омил ҳисобланади. Бизнес юритиш учун қулай шароитлар яратиш, молиявий ресурсларга кириш имкониятини кенгайтириш ва инновацион фаолиятни қўллаб-қувватлаш орқали аҳолининг иқтисодий фаоллигини ошириш

мумкин. Бу эса янги иш ўринлари яратилишига ва аҳоли даромадларининг ўсишига хизмат қилади.

Ижтимоий ҳимоя тизимини такомиллаштиришда манзиллилик ва самарадорликни таъминлаш муҳим аҳамиятга эга. Ижтимоий ёрдамларни ҳақиқатан эҳтиёжманд аҳоли қатламларига йўналтириш, ортиқча харажатларни қисқартириш ва ресурслардан оқилона фойдаланиш орқали мазкур тизимнинг натижадорлигини ошириш мумкин.

Шунингдек, инсон капиталига инвестицияларни ошириш камбағалликни камайтиришда стратегик аҳамиятга эга. Таълим ва соғлиқни сақлаш соҳаларига киритилган инвестициялар аҳолининг меҳнат қобилиятини оширади, бу эса иқтисодий ўсишни рағбатлантиради. Айниқса, рақамли иқтисодиёт шароитида янги билим ва кўникмаларни шакллантириш муҳим аҳамият касб этади.

Рақамли трансформация жараёнлари ҳам камбағалликни камайтириш сиёсатида муҳим роль ўйнайди. Давлат хизматларини рақамлаштириш, ижтимоий реестрларни шакллантириш ва маълумотлар таҳлилидан фойдаланиш орқали қарор қабул қилиш жараёнини самарали ташкил этиш мумкин. Бу эса ижтимоий сиёсатнинг шаффофлиги ва самарадорлигини оширади.

Шу билан бирга, камбағалликни камайтиришда халқаро ҳамкорликни ривожлантириш ҳам муҳим аҳамиятга эга. Халқаро молия институтлари ва ташкилотлар билан ҳамкорлик қилиш орқали илғор тажрибаларни жорий этиш ва қўшимча молиявий ресурсларни жалб қилиш мумкин.

Умуман олганда, аҳолини камбағалликдан чиқаришда ижтимоий-иқтисодий механизмларнинг самарадорлиги уларнинг уйғун ва тизимли равишда амалга оширилишига боғлиқ. Бу эса иқтисодий ўсиш, ижтимоий ҳимоя ва инсон капитали ривожини бир вақтнинг ўзида таъминлашни талаб этади.

Шунингдек, камбағалликни камайтиришда ижтимоий адолат ва тенг имкониятлар таъминлаш муҳим аҳамиятга эга. Аҳолининг турли қатламлари, айниқса, ижтимоий ҳимояга муҳтож гуруҳлар — ёшлар, аёллар, ногиронлиги бўлган шахслар ва қишлоқ аҳолиси учун махсус дастурлар ишлаб чиқиш орқали камбағаллик хавфини камайтириш мумкин. Бу эса ижтимоий барқарорликни мустаҳкамлашга хизмат қилади.

Шу билан бирга, камбағалликни камайтириш жараёнида давлат бошқарувининг самарадорлигини ошириш ҳам муҳим омил ҳисобланади. Давлат органлари фаолиятида шаффофлик, ҳисобдорлик ва натижадорликни таъминлаш орқали ижтимоий дастурларнинг самараси оширилади. Бу борада замонавий бошқарув усуллари ва рақамли платформалардан кенг фойдаланиш мақсадга мувофиқ.

Келгусида камбағалликни камайтириш сиёсатида инновацион ёндашувларни жорий этиш, жумладан, “ақлли” ижтимоий хизматлар, рақамли инклюзия ва янги иқтисодий моделларни қўллаш муҳим аҳамият касб этади. Бу эса аҳолининг иқтисодий имкониятларини кенгайтириш ва барқарор фаровонликни таъминлашга хизмат қилади.

Шу нуқтаи назардан, ижтимоий-иқтисодий механизмларнинг изчил ва уйғун равишда ривожлантирилиши камбағалликни камайтиришда нафақат қисқа муддатли натижаларга, балки узоқ муддатли барқарор иқтисодий ўсишга эришиш имконини беради.

Олиб борилган тадқиқотлар шуни кўрсатадики, аҳолини камбағалликдан чиқариш замонавий иқтисодиёт шароитида кўп қиррали ва тизимли ёндашувни талаб этувчи мураккаб ижтимоий-иқтисодий жараён ҳисобланади. Камбағаллик нафақат аҳолининг даромад даражаси билан, балки таълим, соғлиқни сақлаш, меҳнат бозорида иштирок этиш имконияти ва ижтимоий хизматларга кириш даражаси билан ҳам узвий боғлиқдир. Шу боис, уни камайтиришга қаратилган сиёсатлар комплекс характерга эга бўлиши лозим.

Таҳлил натижаларига кўра, камбағалликни камайтиришда бандликни таъминлаш ва аҳоли даромадларини ошириш энг муҳим ва самарали омиллардан бири ҳисобланади. Янги иш ўринлари яратиш, тадбиркорликни ривожлантириш, кичик бизнесни қўллаб-қувватлаш орқали аҳолининг иқтисодий фаоллигини ошириш мумкин. Бу эса аҳолининг барқарор даромад манбаларига эга бўлишини таъминлайди ва камбағаллик хавфини камайтиради.

Шу билан бирга, инсон капиталига инвестиция киритиш — камбағалликни узоқ муддатли камайтиришнинг стратегик йўналишидир. Таълим ва касбий тайёргарлик тизимини ривожлантириш, аҳолининг замонавий билим ва кўникмаларини ошириш орқали меҳнат бозорида рақобатбардошликни кучайтириш мумкин. Соғлиқни сақлаш тизимини такомиллаштириш эса аҳолининг меҳнат қобилияти ва ҳаёт сифатига ижобий таъсир кўрсатади.

Ижтимоий ҳимоя тизими камбағалликни қисқартиришда муҳим восита ҳисобланади. Манзилли ижтимоий ёрдам, субсидиялар ва нафақалар аҳолининг эҳтиёжманд қатламларини қўллаб-қувватлашда муҳим аҳамиятга эга. Бироқ ушбу чоралар фақат вақтинчалик ечим сифатида эмас, балки иқтисодий имкониятларни кенгайтириш билан уйғун ҳолда амалга оширилиши зарур.

Тадқиқот шуни ҳам кўрсатадики, рақамли технологияларни жорий этиш камбағалликни аниқлаш ва мониторинг қилиш жараёнини самарали ташкил этиш имконини беради. Ижтимоий реестрлар ва маълумотлар базаси орқали аҳолининг реал ҳолатини аниқ баҳолаш, манзилли сиёсат юритиш ва давлат ресурсларидан самарали фойдаланиш мумкин.

Шунингдек, камбағалликни камайтиришда ҳудудий ёндашув муҳим аҳамият касб этади. Турли ҳудудлардаги иқтисодий ва ижтимоий шароитларни ҳисобга олган ҳолда махсус дастурлар ишлаб чиқиш орқали муаммонинг илдинини бартараф этиш мумкин. Бу эса камбағалликни камайтириш сиёсатининг самарадорлигини янада оширади.

Умуман олганда, аҳолини камбағалликдан чиқаришда ижтимоий-иқтисодий механизмларнинг уйғун ва тизимли равишда амалга оширилиши ҳал қилувчи аҳамиятга эга. Бандлик, тадбиркорлик, таълим, соғлиқни сақлаш ва ижтимоий ҳимоя соҳаларида изчил ислохотларни амалга ошириш орқали аҳоли

фаровонлигини ошириш, ижтимоий тенгликни таъминлаш ва мамлакатда барқарор иқтисодий ўсишга эришиш мумкин.

Фойдаланилган адабиётлар

1. World Bank. Poverty and Shared Prosperity 2023: Ending Poverty on a Livable Planet. – Washington, DC: World Bank, 2023.
2. United Nations Development Programme (UNDP). Human Development Report 2022. – New York: UNDP, 2022.
3. Alkire, S., Foster, J. Counting and multidimensional poverty measurement // Journal of Public Economics. – 2011. – Vol. 95, No. 7–8. – P. 476–487.
4. Ravallion, M. The Economics of Poverty: History, Measurement, and Policy. – Oxford: Oxford University Press, 2016.
5. Sen, A. Development as Freedom. – Oxford: Oxford University Press, 1999.
6. Deaton, A. The Great Escape: Health, Wealth, and the Origins of Inequality. – Princeton: Princeton University Press, 2013.
7. Ўзбекистон Республикаси Президенти. Камбағалликни қисқартириш ва аҳоли фаровонлигини ошириш бўйича қарорлар тўплами. – Тошкент, 2020.
8. Ўзбекистон Республикаси Давлат статистика қўмитаси. Аҳоли даромадлари ва турмуш даражаси бўйича ҳисобот. – Тошкент, 2023.
9. Ўзбекистон Республикаси Иқтисодиёт ва молия вазирлиги. Камбағалликни қисқартириш сиёсати бўйича таҳлилий маълумотлар. – Тошкент, 2023.
10. Asian Development Bank (ADB). Poverty Reduction in Asia and the Pacific. – Manila: ADB, 2022.
11. International Labour Organization (ILO). World Employment and Social Outlook. – Geneva: ILO, 2021.
12. OECD. Promoting Inclusive Growth. – Paris: OECD Publishing, 2022.
13. UNICEF. Child Poverty and Social Protection. – New York: UNICEF, 2021.
14. World Bank. Uzbekistan Country Economic Update. – Washington, DC: World Bank, 2022.
15. UNDP Uzbekistan. Poverty Reduction Strategies in Uzbekistan. – Tashkent: UNDP Uzbekistan, 2023.